

Sol och sommar!

BRINKENS MUSEITRÄDGÅRD 30 MAJ 2013

Ordförandens spalt

Sommaren har kommit ännu en gång till Finland. På våra museer är verksamheten redan i full gång. Även om våra museer officiellt öppnar först efter midsommar har vi redan haft många besökare, både enskilt och i grupp, vid våra verksamhetspunkter.

Vårblommorna i Orregårdens trädgård prunkar redan i alla färger och har glatt hundratala besökare. Under maj månad har vi traditionellt haft flera gruppbesök av barn från både skolor och daghem. Det är en besöksgrupp, som vi är mycket glada att återse varje år. Brinkens museiområde är speciellt omtyckt av de yngsta, för att där finns stora fria ytor och spännande hus, som gjorda för utomhuslekar.

Våra styrelse- och talkodamer har hela vintern varit aktiva med att tillvarata och katalogisera donerade textil- och hemsöjdsalster. Damerna har hållit till i Allaktivitetshuset i Övermalax en kväll i veckan.

Malax museiförening har en mycket omfattande samling av unika textil- och hemsöjdsalster, vilka har donerats under årens lopp. Inom styrelsen pågår planeringen för hur dessa samlingar bättre kunde ställas ut och förevisas för den stora allmänheten. Vi återkommer senare till denna fråga.

Vid båtmuseet sjuder det fortfarande av byggnadsaktivitet! Till midsommar kommer de två återstående planerade båthusen att stå färdiga. I och med detta är Leaderprojektet slutfört och vi har fått de nya utrymmen, som vi var ute efter. Tack vare det varma utrymmet kan vår verksamhetsperiod avsevärt förlängas och vi är inte enbart hänvisade till den korta sommarperioden utan kan ha verksamhet långt in på hösten och tidigt på våren. De två nyaste båthusutställskotten kommer att ge oss välbehövliga tilläggsutrymmen för olika utställningar.

Turister och andra besökare, som kommer till Malax Åminne möts i dag av en ny och vacker välkomstanblick, med de nya husen vettande mot infarten till området. Vi tackar **Ove Lindberg och hans byggarbetare** för ett gediget arbete, som de utfört till full belåtenhet! Det har varit ett nöje att samarbeta med Ove och hans män och vi är glada och stolta över de hus, som nu kommit till på området.

Nu tar vi itu med sommarens verksamhet. Vi har guider på plats på såväl Brinken som vid båtmuseet från midsommar fram till den 11

Öppna museer!

Brinkens museum:

**25 juni–10 augusti,
ti–lö kl. 13–18**

Kvarkens båtmuseum:

**25 juni–11 augusti
ti–sö kl. 13–18**

Välkommen!

augusti. Vi redogör för sommarens program på annat ställe i denna tidning och dessutom hålls vår hemsida kontinuerligt uppdaterad. Det lönar sig absolut att bekanta sig med vår hemsida om man har tillgång till en dator. Mera om detta ämne finns också i Vällingklöckan.

Vi önskar alla våra medlemmar och läsare en trevlig sommar och hoppas på ett livligt deltagande i alla våra stora och små evenemang!

Gustav Smulter

Båtmuseets byggnader bildar en fin helhet som ger en välkomnande anblick när man kommer till Åminne. Bilden är tagen i mitten av maj när de nya båthusen/utställningshallarna uppförs. Huset närmast stranden färdigställdes i december 2012 och innehåller en varm samlingsal, kök och sanitetsutrymme.

För 100 seklet sedan

Finland fortsatte under 1913 att framhärda under det ryska tvångsstyret. Olägenheterna med den pågående förryskningen av lots- och fyrväsendet låg i litet bokstavlig bemärkelse på is över vintern, men när vattnen blivit öppna och sjötrafiken kommit i full gång framåt våren blev man snart igen påmind om vad som kallades "lotseländet". Ilskna eller ironiska pressnotiser började återkomma om hur inkompetenta ryska befattningshavare underlät plikter, körde fartyg på grund, vållade kollisioner, prickade farleder fel.

Största bekymren på nationsnivå under början av året förorsakade de nya lagar som gav ryssar likställighet med finländare ifråga om tillträde till yrken och tjänster i vårt land. Här var det särskilt jurister som råkade i kläm när de ställdes inför valet att vid ryssars anhållan om näringstillstånd antingen tillämpa det egna landets hävdvunna lag eller foga sig efter de påtvungade nya bestämmelserna. Ett tag satt över 20 magistrats- och domstolsämbetsmän, de allra flesta från Viborgs hovrätt, inspärrade i fängelser i St. Petersburg för vägran att tillämpa den nya s.k. likställighetslagen.

Malax gick in även i året 1913 med ett visst invånartillskott, men av befolkningen på nu nästan 5 000 personer vistades många utomlands, särskilt som emigranter i USA. Några stora bekymmer med ryssars lotsande eller yrkeslikställighet hade kommunen knappast, däremot nog vissa mera interna bekymmer, eller kanske rättare sagt interkommunala, eftersom de också berörde vissa grannorter. Ett förtret var att Bergöborna, med sitt speciella användande av sjöledes transporter, ville bilda ett eget vägbyggnadslag och därför hade besvärat sig till kejserliga senaten över att behöva ingå i byggnadslag med Malax, Pörtom och Solf. Kommunalstämman i Solf hade å sin sida motsatt sig Malax krav på ersättning för varje Solfelev som sänts till den nyinrättade skolan i Långåminne – ett utlägg på 20 mk per elev ansågs "obilligt", och man hänvisade till hur en Malaxelev tidigare generöst beviljats plats i en Sundomskola mot endast ordinär inskrivningsavgift. Saken fick mer allmän uppmärksamhet när signaturen *Malaksbo* i Vasabladet under-

Den ryska dubbelörnen (ovan) vakade över storfurstendömet Finland (vapnet överst på sidan) även 1913. Obeliskens ovan restes på Salutorget i Helsingfors till minne av den ryske kejsaren Nikolaj I:s besök 1833.

bokföringen, och det fanns oöverensstämmelser mellan revisorernas redogörelse och den årsberättelse som stämman spydigt konstaterar att fattiggårdens direktion nu äntligen "efter fyra års förlopp bekvämat sig att afgiva". Ansvarsfrihet beviljades inte, det bestämdes att en yrkesbokförare skulle granska bokföringen mera ingående, och tydligen uttrycktes också misstro mot direktionens huvudfigur, orgelnisten-mångsysslaren Mikael Hagberg. Vissa oklarheter utreddes till en ny stämma i juni, men även efter denna följde besvärsmgångar och tvekan rörande beviljande av ansvarsfrihet, såsom K-J Sjöström närmare beskriver i en mera detaljerad skildring av ärendet i sin historik om fattiggården från 2003.*

Läget på kommunalhemmet – som ännu året 1913 kallades "fattiggården" - vållade huvudbry för både Malax och grannkommuners beslutsfattare.

SKOLFRÅGAN I SOLV OCH MALAKS.

I denna tidning, n:o 46, ingick ett referat från kommunalstämman i Solv den 17 dennes. Slutet lydde:

»Föredrogs kommunalstämmans i Malaks beslut, enligt vilket nämnda kommun fordrar en ersättning av Solv kommun om 20 mk årligen för varje i Solv hemmahörande barn, som besöker Långåminne folkskola. Stämman ansåg denna fordran obillig och avtog densamma. — I sammanhang med denna fråga upplystes, att barn från Malaks fått besöka Sundom folkskola endast mot erläggande av vanlig inskrivningsavgift.»

I anledning av detta påstående vägar underskriven begära upplysning därom: huru stort antal barn från Malaks hava i tiden besökt Sundom folkskola? Malaks förstfödda folkskola hade existerat elva år, när Sundom skola kom till världen. Icke behövde vi sända våra barn till Sundom. Men i stället mottogos elever från Petalaks, Korsnäs och Bergö »endast mot erläggande av vanlig inskrivningsavgift». Icke pryder det Sundom distrikt att upphöja sig så mycket över sitt ädelmod, om de ock möjligen haft en elev från Malaks. Nog ha ju andra varit lika och törhända mycket mera omhändertade mot utbölingar. Men — det skedde i den tiden. Nu är det annorlunda. Även folkskolors inrättande och underhåll följa med tidens ström: »De stiga mot höjderna». Folkskolebörda i Solv är tillsvidare lätt, jämförd med densamma i Malaks. Här finnas i alla två dubbla och fem enkla skolor, av vilka tre arbeta i hyrda lokaler. Alltså skall Malaks kommun inom några år bygga tre nya folkskolor och detta under en tidpunkt, då skiftesregleringens efterdyningar äro rätt betungande i Överbyn och samma reform för närvarande pågår i Yttermalaks. Under sådana tryckande tider kan man ej förväntas däröver, att ofta nämnda Malaks kommun icke är hugad att uppföra och underhålla dyrbara folkskolor åt förmögnare kommuners barn utan att fordra mera valuta än 1 mk per elev och termin.

I Långåminne, som ej torde vara större än Rimal distrikt, öppnades sistlidne höst en folkskola, därför att avståndet till närmsta skola är ganska långt. Detta borde mana Solv kommun till ett: »Gack och gör sammaledes!» Men stämman backade Rimalbornas o. närstående utflyttares rättmätiga fordran: en skola för deras barn. »Man på slantarna vill spara.» Detta är högst »obilligt»!

Malaksbo.

*Malaksbo, i Vasabladets insändarspalt 24.4.1913, är troligen signatur för någon lokal kommunalman.

Malaks Ungdomsförening 25 år.

Malaks Ungdomsförenings hus.

I morgon den 24 mars fyl-
ler Malaks Ungdomsförening och
på samma gång den svenska ung-
domsrörelsen i vårt land 25 år.

De frön, som i kärlek, hopp och
tro utsåddes i unga sinnen vid
denna ungdomsförenings bildan-
de, hava grott och spirat upp samt
begynt mogna till skördar vida
omkring i landet. Ungdomsrörel-

ningen har en handskriven tid-
ning tidtals utkommit, varjämte
föreningen under årens lopp för-
fogat över många sceniska förmå-
gor, som möjliggjort ett onväx-
lande program.

Under frk. Ahlbäcks ordföran-
deskap ombildade sig föreningen
till ungdoms- och nykterhetsföre-
ning, därmed tagande ett steg i
den rätta riktningen till ungdoms-
rörelsens utveckling på säker
grund.

Den i föreningens stadgar för-
utsäende nog intagna paragrafen
om rätt för föreningen att under
sig upptaga filialer, blev av syn-
nerligen stor betydelse särskilt
under de förra ofärdsåren, då före-
ningsfriheten i landet var tillin-
tetgjord. Under denna tid erhö-
ll föreningen flere tital filialer
runt om i landet. Och på detta
sätt har Malaks ungdomsförening
varit liksom en stammoder för an-
dra föreningar och under bryd-
samma tider församlat dem under
sina vingars skugga.

Georg Tidström.

Malaks ungdomsf. nuv. ordf.

sen är numera ett högt och blom-
mande träd, ett träd som ständigt
skjuter nya, livskraftiga skott och
telningar, evigt ungt som ungdom-
men själv.

Föreningens förste ordförande
blev folkskolläraren Martin
Storlund, som kvarstod i den-
na befattning över 1½ år. Denne
efterträddes av orgelnisten M.
Hagberg, som kvarstod på den
arbetsdryga posten 13½ år, sam-
tidigt under ett tital år ledande
föreningens sångkör.

Sedan M. Hagberg på grund av
bristande tid på årsmötet 1903 av-
gått från ordförandeposten, över-
tog denna av kronolinsman G.
Tidström, under vars ledning
föreningen raskt tillväxte
i medlemsantal. Denne efterträd-

Isak Malm.

Ordf. 1906-1907.

I form av några korta utdrag
ur sina dagboksanteckningar har
Malaks ungdomsförenings stifta-
re, mar. J. Klockars i ungdoms-

domsförening. — På Prosti-
den. — Trevligaste dagen i Malax.

Mars 25. Den för uppgörande av
stadgar för ungdomsföreningen valda
kommittén sammanträdde i folkskolan
kl. 6-9.

Mars 20. Renskrivning av stadgar
(genom A. J. Nygren). —

April 2. I folkskolan: ungdomsföre-
ningens och sångföreningens sam-
manträdde: val, stadgar m. m. —

April 15. Ungdomsföreningens sam-
kväm i folkskolan (kl. 6-halv 9).

Maj 6. Ungdomsförenings-samkväm
i folkskolan. —

Maj 14. »Tiden är det tyg, varav
livet göres». —

Maj 21. I kyrkan. E. m. ungdoms-
föreningens möte. I skogen allehanda

Mikael Hagberg.

Ordf. för Malaks ungdomsf. 1889-1902.

lekar, sånger m. m. Deklamerade »Den
lilla kolargossen». —

Juni 3. Ungd.-förenings bestyr-
else. —

Juni 3. Ungd.-förenings bestyr-
else. —

Juni 17. I kyrkan. — Antecknade
»skrock». Ungdomsföreningens möte:
stadgar, deklamation, lekar, ringdans
m. m. Synnerligen trevligt.

Juni 30. Med Storlund till Söder-
skär. Utsägo festplats. Gjorde ba-
lancering, räck, bock m. m. Uppspikade
»pinkat». —

Juli 1. E. m. ungdomsföreningens
årstest i Söderkär. Höll föredrag
Tävlingslekar. Säckspringning m. m.

Juli 2. På prostgården: Smedsar-
na, diskussion om allm. ungdomsföre-
ning. — Renskrev föredrag.

Johannes Klockars.

”Censurerat här” kanske någon tror. Nej, det är det 100 år gamla Vasa-
bladet från 24 mars 1913 som lappats ihop vid Vasa landsarkiv.

Lönndahl åter ordförande och
kvarstod tre år till årsmötet 1911,
då han av gick och efterträddes av
folkskolläraren Alfred Sten-
fors, som emellertid avsåg sig
uppdraget redan efter ett år. För
närvarande är befallningsman Tid-
ström ånyo ordförande sedan år-
smötet i mars 1912. — Eget hus
har föreningen haft sedan 1897.
Tidts har idrottsintresset va-
rit jämförelsevis livligt inom före-
ningen, även intresset för kör-
sång och musik har varit stort och
Malaks ungdomsförenings sångkör
har ofta låtit tala om sig även ut-
om hemorten vid musikfester och
andra tillställningar. Inom för-

Mars 9. Skrev ett föredrag: litet
astronomi och »överläste» detsamma.
Vedhuggning. —

Mars 10. Genomgick föredraget;
skrev utprop till de unga. —

Mars 11. Söndag. Höll e. m. före-
drag »om jorden» i folkskolan. Sam-
tal med flickorna. —

Mars 18. Hos orgelnisten: sång av
sångkören, deklamation, diskussion
m. m.

Mars 19. Skrev föredrag (»ung-
domsöjnen»). —

Mars 24. F. m. i kyrkan. E. m. soa-
ré i folkskolan med sång, deklama-
tion, allvarliga och ett komiskt före-
drag (»prästens sugna»). Hos handl.

Ahlbäcks: bildande av ung-

domsföreningens sammanträdde hos orgelnisten (Års-
festen, stadgar).

Juni 17. I kyrkan. — Antecknade
»skrock». Ungdomsföreningens möte:
stadgar, deklamation, lekar, ringdans
m. m. Synnerligen trevligt.

Juni 30. Med Storlund till Söder-
skär. Utsägo festplats. Gjorde ba-
lancering, räck, bock m. m. Uppspikade
»pinkat». —

Juli 1. E. m. ungdomsföreningens
årstest i Söderkär. Höll föredrag
Tävlingslekar. Säckspringning m. m.

Juli 2. På prostgården: Smedsar-
na, diskussion om allm. ungdomsföre-
ning. — Renskrev föredrag.

Juli 2. På prostgården: Smedsar-
na, diskussion om allm. ungdomsföre-
ning. — Renskrev föredrag.

Juli 2. På prostgården: Smedsar-
na, diskussion om allm. ungdomsföre-
ning. — Renskrev föredrag.

Juli 2. På prostgården: Smedsar-
na, diskussion om allm. ungdomsföre-
ning. — Renskrev föredrag.

Juli 2. På prostgården: Smedsar-
na, diskussion om allm. ungdomsföre-
ning. — Renskrev föredrag.

Juli 2. På prostgården: Smedsar-
na, diskussion om allm. ungdomsföre-
ning. — Renskrev föredrag.

Mera entydigt positiva tilldragelser kan
man rapportera från tidens föreningsliv
i Malax. Ungdomsföreningens hornseptett, som
debuterat föregående år, var redan mogen att

Malaks hornseptett
anställer
Soaré
söndagen den 19 jan. kl. 7 e. m. å Sun-
dom ungdomsförening. 608

När Malax ännu ganska nybildade hornseptett spelade å
Sundom uf-lokal i januari 1913 kan det ha varit första gång-
en en Malaxorkester uppträdde med ett helfatonsprogram
utanför kommunen.

bjuda till soaré på Solf ungdomsföreningslokal
i januari 1913, vilket gott ha varit första gången
en instrumentensemble från Malax visat upp
sig vid ett egenarrangerat evenemang för utbys
publik. Marthaföreningen var alljämt föredöm-
ligt aktiv — i den sammanfattande tidningsrap-
porteringen om dessa föreningar i Vasanejden
krävde Malaxmarthorna det klart största spalt-
utrymmet för sin översikt av verksamheten
med handarbete, sång unisont och i trio, och
välbesökta föredrag om allt från kinesiskt kvin-
noliv till sexualfostran i hemmet.

Den största föreningsanknutna händelsen
var naturligtvis ändå att ungdomsföreningen,
Svenskfinlands första, celebrerade sitt 25-årsju-

Malax uf:s
Bygdgården

bileum i mars. Hornseptett och körsångare
fick ge glans åt firandet, och initiativtagaren
Johannes Klockars påminde i festtalet om den
bakgrund till föreningsbildandet 1888 som
mången kanske inte längre mindes, dvs strävan
att i det dåtida korstrycket mellan sedesförvild-
ning och överdriven pietistisk nöjesfientlighet
skapa sådana samvaroformer där ungdomarnas
nöjesbehov kunde tillfredsställas ”på ett män-
niskovärdigt, förädlade och allmänt uppfost-
rande sätt”. Det är lätt att tänka sig att jubileet
med dithörande festligheter och linjetal också
gav ytterligare fart åt Överbys planer på en
egen ungdomsförening, vilken ju sedan bildades
redan följande år.

Leif Finnäs

* Karl-Johan Sjöström: *Historia kring fattiggården i Malax*.
Malax museiförening: Lokal- och regionhistoriska bidrag nr 1.

Malax ungdomsförenings jubileumsfirande i mars 1913
uppmärksammades inte bara lokalt — det var den finlands-
svenska ungdomsrörelsens pionjärförening som fyllde 25!

Vind i seglen vid båtmuseet!

Hallbygget i full gång 24 april 2013. Entreprenören Ove Lindberg (t.v.) med några av sina anställda.

För ett år sedan – den 14 juni 2012 – markerade pålar i marken var nybygget vid Kvarkens båtmuseum skulle stå. Då var allt förarbete med ritningar, bygglov och ansökningar klara och vi hade **ELY-centralens beslut** att bygget kunde göras som ett **Leader-projekt, Kvarkens båtmuseum – kunskapscenter för båtkultur** under tiden 1.3.2012–31.12.2013. Kontrakt var skrivet med **Lindberg Construction**, som slutförde Leader-byggprojektet så att det stod klart tidtabellsenligt den 20 december ifjol. Då var den varma delen med samlingssal, modernt kök och inva-WC samt grunderna till de kalla hallarna med mellangång, som även ingick i Leader-projektet, färdiga. Projektet kunde avslutas ett år i förtid! (Se byggprocessen på museiföreningens hemsida!)

De kalla utställningshallar som just nu färdigställs (utanför Leader-projektet) byggs likaså av Lindberg Construction. Byggföretaget uppför yttre väggar, tak, fönster, dörrar, golv-, terrass- och rampunderlag. Detta blir klart till den 28 juni i år enligt avtal. Museiföreningens

talkoarbetare och vår sommaranställda **Harto Hattula** spikar sedan hallarnas golv och skruvar fast golvvirket på utterrassen och ramperna under sommaren.

På ett år har allt detta förverkligats (!) och museet har fått ett verkligt lyft, en fin standardhöjning. Båtmuseet kan nu ge bättre service åt besökare, hallarna ger nytt utrymme för båtar och utställningar och de varma utrymmena gör att verksamhetssäsongen förlängs och nya publika aktiviteter kan hållas ”när som helst på året”.

*

För att ett så här omfattande byggprojekt (ca 200 000 €) ska kunna genomföras av en ideellt arbetande museiförening måste alla bitar falla på plats. Och det har de gjort: en sund grundekonomi, stöd av **Svenska kulturfonden**, **Aktiastiftelsen i Malax**, **Aktiastiftelsen i Vasa** och **William Thuring's stiftelse**, en enig museistyrelse, som utsåg en arbetsgrupp med **Gustav Smulter**, **Vidar Björknäs**, **Gunnel Smulter** och **Göran Strömfors** som fint funnit

sina roller i projektet, och inte minst viktigt – en duktig entreprenör, **Lindberg Construction**, har gjort att projektet lyckats.

Vill man poängtera ett par nyckelinsatser i projektet är det väl närmast **Svenska kulturfondens** stora stöd som var direkt avgörande för att vi vågade satsningen. Från museiföreningens sida bör **Vidar Björknäs** insats lyftas fram. Han har gjort ritningar och varit kontaktperson till entreprenören och något av ”allt i allo” under projektiden. Han leder också talkoverksamheten vid båtmuseet.

*

Under sommaren kan de nya hallarna preliminärt tas i bruk. Även innerväggarna ska beklädas, den yttre slutliga målningen ska göras och vissa yttre skyddsanordningar bör färdigställas i år eller nästa år. Det mesta görs på talko.

Göran Strömfors

Foto: Gunnel Smulter

Samlingssalen redan i fullt bruk

Samlingssalen är redan fint inredd med bord och stolar, som kommer från **Borgaregatans gamla skola** i Vasa. Vår ordförande **Gustav Smulter** kontaktade skolan som donerade de möbler vi behöver till samlingssalen och andra utrymmen. (Till nya skolan inköps nya möbler.) En fin donation till oss!

Täckgardiner, OH-apparat och -duk och videokanon gör att vi kan presentera båtmuseet även inomhus. Museifolk från norra Österbotten var på studie- och inspirationsbesök den 11 maj (SÖFUK-projekt; bild ovan) och då kom salen och dess utrustning väl till pass. Hela 10 grupper besöker båtmuseet före 15 juni – innan sommaröppethållningen ens har börjat!

Också för talkokvällarnas kaffesits behövs salen och köket. Vid städtalkot den 16 maj deltog 24 personer (bild nedan). De skulle inte ens ha rymts in i ”det gamla köket” i verkstan!

Terrassgolvet görs på talko och tas i bruk på Båten's dag 15 juni. T.v. talkochefen Vidar Björknäs med några av sina män.

23.05.2013

VIII *Båtens dag!*

Kvarkens båtmuseum, Åminne, Malax

lördag 15 juni 2013, kl. 13

Föredrag

Hans Hästbacka:

Yrkesfiske i Österbotten

Utställningar

Yrkesfiske i Svenska Österbotten på 2000-talet

98 fartygsmålningar av Henrik Wiklund

Udda föremål i båtmuseets samlingar

Roder och båtbyggare

Tavlor och snidade föremål av Lars-Göran Söderholm

Bokförsäljning – Kaffeservering – Finlands största båtmuseum – FRITT INTRÄDE!

Kvarkens båtmuseum

MALAX MUSEIFÖRENING

Intressant donation!

Lotsåldermannen Göran Skogman från Kristinestad/Mariehamn (ovan) donerade i februari i år till båtmuseet "världens minsta lotsbåt" **Srabben**, som han själv gjort 1960–61 efter en ritning. Under åren 1962–66 användes båten för 100–150 lotsningar i Kristinestad. I donationen ingår båtens Johnson-motor och bränsletank och ett par hemgjorda vattenskidor. Den 29 maj besökte Göran båtmuseet och kompletterade donationen med båtens ritning och taljan som hört till båten. – Ett gammalt remmarfäste av vridna granvidjor och ett drivankare till en livbåt donerades också. Göran är ren uppslagsverket om sjökunskap och har lovat nedteckna vad han vet om de intressanta föremålen, som ställs ut i museet.

Srabben med toppfart 20–25 knop.

Remmarfäste med vidja där en sten kilades fast, schackel och "plissorin".

Drivankare för livbåt.

Annat aktuellt vid båtmuseet

Förutom att **Hans Hästbacka** håller föredrag på Båtens dag ställer han också ut ett 40-tal fotografiska **tavlor i färg om yrkesfiske i Österbotten** – ett brännande aktuellt tema! Hästbacka donerar tavlorna till båtmuseet och vi hoppas kunna visa utställningen under kommande år även på andra platser i Österbotten. De flesta av bilderna ingår i en 32-sidig **utställningsskrift** som är till salu på Båtens dag.

Marinmålare **Henrik Wiklund** har målat nya, fina **fartygstavlor** under vintern. Ca 100 tavlor – några i original, de flesta som fotografiska A4-bilder – fyller ett helt rum i sommar.

Vår aktive **Bror Antus** producerar nya utställningar varje år. I år visas **spinn- och pimpelspön samt fiskedrag** på en vägg, och på utterrassen finns gamla **bränslefat, -tankar, oljekannor och -pumpar**. Allt sorterar under utställningsrubriken **Udda föremål i båtmuseets samlingar**. Till utställningen **Roder och båtbyggare** på en utterrass har han gjort åtta nya infotavlor om båtbyggare i Malax. Det finns förstås mycket annat att se i museets ca 15 byggnader.

Donationer emottas gärna!

Nya publikationer under arbete

Vår senaste bok *Öväbyji i Malax runt 1950* gavs ut till julen 2011 i samarbete med Malax pensionärer r.f.. Den gjorde succé och ett nytryck gjordes ifjol. Som bäst samlas bilder och texter till en motsvarande bok om *Ytbyji*, Yttermalax, som torde utkomma senast till julen 2014.

Till julen i år utkommer en publikation om **husbönder och bomärken m.m.** i Malax av **Berit Björklund** i Kronoby (f. Norrman i Malax; syster till bortgångne Ralf Norrman). Några rader ur hennes förord:

”Husbondelistorna gäller för åren 1548 till 1700-talets första hälft, i en del fall till slutet av 1600-talet och i andra fall till 1736 med något undantag. Jag har också antecknat syskon där de är nämnda, dock inte alla eftersom man kan hitta dem i Malax Skriftbok från år 1667.

Jag har även tagit med bomärken.

Ett kapitel har jag kallat Vardagsliv. Där har jag tagit med ur tingsprotokoll skildringar som belyser hur människornas liv kunde se ut under de här tiderna.”

Förutom Berits bomärken införs i publikationen också bomärkessamlingar av **Siri Hagback** och vår hedersmedlem **Helge Granholm**. Årets julkapp?!

Slöjd- och snickarverksamheten var livlig i Malax under de första decennierna på 1900-talet, likaså **musiklivet**. Kring dessa teman har texter och bilder samlats under flera år. Så småningom ska det samlade materialet utmynna i två publikationer. Kring **Orregårdens trädgård** har också material samlats med tanke på en kommande utgivning. Tidtabeller för böckernas utgivning är inte fastslagna.

En liten skrift om vår mesta **båbyggare** i Malax/Bergö, **Arvid West**, planeras också. En del idéer och material till nya skrifter finns, men dessa får presenteras när de fått lite fastare konturer.

Som synes har vi mycket på gång, men allt vårt byggande och annat museiarbete kräver också sin tid. Därför utkommer inte våra böcker alltid så snabbt som vi själva skulle önska.

Göran Strömfors

Långfors kvarn, "Äddas kväene", den 19 april 2013 efter islossningen i Malax å. Många kvarnstenar har slipats här.

Foto: Bror Antus

Kvarnstenens sång

I sekler jag mullrat till forsens sång
och malt den fattiga gröda.
Som sotiga svedjare togo en gång
ur nyröjda marker till föda.

Jag minns hur de kommo far och son
från släkte till släkte i tiden.

Med rika skördar, med fattigmans lån
från magra tegar i tiden

Jag minns många höstar då frosten slog,
som prygl hårt över fälten.

Då barn och gamla som bettlare drog
på bittra färder, mot svälten.

Då fick jag vila, ty ingen drog
igång mina hjul för att mala.

Och ingen jublade, ingen log.

Och kvarnen låg tyst som i dvala

Men fälten blev större och tiden god.

Och tryggt var att bo nära jorden,
då välfyllda ax på tegarna stod
och nog utav bröd fanns på borden.

Då stämde jag åter mitt muller igång
och min skrovliga röst fick tala,
och blanda sig samman med forsens sång
i en brusande kör för att mala.

Men nu har jag slutat min malande gång
– man lagt mig till ro här på näset –
men lyssnar väl ännu på forsens sång
och vindarans prassel i gräset.

Rune Lindström

Bror Antus som forskar i kvarnstenar har sänt in den fina dikten och bilden på kvarnstenen (ovan), som han fotograferat vid **Staafs på Kaasback i Åminne**. Stenen har en diameter om 135 cm, den är 25 cm tjock och centrumhållet är 20 cm. Stenen är av granit, hel och plan på bägge sidor. Ingen markering kan tydas efter borstning på övre planet, eventuella rillor uthuggna i undre planet är ej åtkomliga i nuläget, meddelar Bror.

Foto: Eugen Törnqvist

Minders dragspel har kommit hem

Många litet äldre personer har nog ännu levande minnen av **Verner Minders**, känd i hela Malax som bagare, bull- och kramhandlare, musikanter. Minders sista dragspel kom att bevaras åt eftervärlden tack vare **Karl-Erik Dahl** i Köpings, men det var ett spel i dålig kondition han tog hand om. Dahl donerade instrumentet till museiföreningen, där tanken på att renovera det väcktes för ca 7 år sedan. **Aktia Stiftelsen i Malax** beviljade snabbt och generöst en äskad slant, men den tilltänkte reparatören **Reino Hieta-mäki** i Jurva, som personligen kände Minders, avled tyvärr utan att på allvar ha hunnit ta sig an uppdraget. Småningom anförtröddes det åt

Georg Mattbäck i Esse, som nu i närmare tre år mellan sina övriga värv plockat isär spelet, bytt ut delar och monterat ihop det igen till ett dragspel som kan både betraktas och trakteras. På bilden överlämnar Mattbäck (t.h.) spelet till **Leif Finnäs** vid finlandssvenska dragspelsförbundet SDiF:s samling i Jakobstad den 23 mars.

Spelet borde få en musikalisk nyinvigning med något konsertant programinslag i något sammanhang, men Minders är borta och det finns tyvärr numera inte många musikanter som behärskar de tvåradiga s.k. durspel som det här är fråga om.

Leif Finnäs

Aktuellt på Brinken

Pricka in **hembyggsdagen den 14 juli i år!** Efter klimpsoppan kan du höra **Emina Arnautovics** festtala om sina två hembygder, i Bosnien och i Österbotten. Kan man ha två hembygder? Tja, tänk på alla Sverige-emigranter, de kommer hem till Finland och sedan far de hem till Sverige!

Brinken öppnar 25 juni, tisdagen efter midsommar. Då finns det guide på plats tisdag-lördag kl. 13–18. Planera in ett besök tillsammans med familj och sommargäster! Det kan bli en riktig nostalgitripp i Orregården eller Tufvasgården: det där minns jag från barndomen, såna där hade min mormor, osv. Det går också bra att komma överens om besök utanför öppethållningen.

Trädgården är Brinkens speciella skötebarn. Redan nu blommar en hel del växter och plantorna frodas i växthuset. Den som gör flera besök under säsongen kommer att hitta alla de vanliga trädgårdsväxterna plus en hel del ovanliga. Och den **11 augusti firas Blommornas dag**, då finns det chans att köpa hem en bukett eller två.

Olika grupper besöker Brinken från tidig vår till sen höst och **dagisbarnen möter jul-tomten här**. I fähuset finns det utrymmen för att ordna en mottagning eller kaffesits.

Och om du vill vara med och arbeta i lag med andra, **kom med i talkogruppen, som samlas måndagar kl. 18**. Mycket jobb, mycket prat och skratt och gott kaffe utlovas. Kontaktpuppgifter hittar du på sista sidan.

Kerstin Hägen

Talko är det varje måndagskväll vid Brinkens museum med de mest skiftande arbeten: ovan görs ett nytt brunnsslock vid Tufvasgården av Sven-Erik Sundbäck, Bengt Långgård och Leif Skinnar och i arkivet granskar Nina Falk och Kerstin Hägen katalogmappar med inmot 20 000 föremål.

Nya utrymmen iordningställs för "loppis", som flyttar ut från sommarfähuset till ett rum i loftsbyggnaden vid Tufvasgården. Välkomna att fynda böcker och andra föremål under talkokvällar och sommarens öppethållning!

Karolinehem är idag ett hem i privat ägo, väl omhändertaget. Huset har tillbyggt i borte gaveln. Bilden tagen i april 2013. Det ursprungliga huset ses på den svartvita bilden nedan.

Ur arkivets gömmor ...

Karolinehem

Malax baptistförsamling bildades den 9 februari 1901 av 102 medlemmar som var bosatta i Malax och tidigare hört till Åmossa församlingen i Petalax. Småningom väcktes tanken på inköp av ett eget hus för söndagsskoll- och annan verksamhet. Söndagskola hade hittills hållits i hemmen.

Vid styrelsemötet 7.9.1924 beslöt församlingsstyrelsen att göra en förfrågan till Lina Nordberg om inköp av hennes hus på Lillsanden i Åminne, Malax. Hon var själv bosatt i Timrå i Sverige och Johannes Österback såg till hennes hus. Efter diskussion om lönsamhet, renovering m.m. fick Johannes Österback i uppdrag att ta kontakt med Lina Nordberg och bjuda 3100 mark för huset. 26.9.1924 fick skomakaren Johannes Österback fullmakt av Lina Nordberg att ordna med försäljningen av lägenheten som bestod av stuga, tomt på 8,5 ar och ett uthus som stod på byns mark. Även lösöre samt en aktie i Malax elektriska skulle säljas.

Baptistförsamlingen köpte lägenheten och huset fick namnet KAROLINEHEM.

Vid ett möte 27.11.1928 togs frågan om symöten i Karolinehem upp, för att få medel i kassan. Det första symötet hölls 4.12. kl. ½ 8. En kaffepanna skulle köpas till lämpligt pris. R. Haasiosalo och J. Österback fick i uppdrag att verkställa köpet. V. Herlin som var bosatt i huset skulle få bo hyresfritt över vintern mot att han ordnade för vinterns möten.

Vid styrelsemötet 10.3.1930 kom frågan om husets tillbyggnad och renovering upp. Styrelsen beslöt att börja skaffa virke. Man skulle begära allt man kunde få.

Bilden ur boken Åminne (Från Enid Åbacks bild.)

18.3. skulle det ordnas med körning av virket. R. Haasiosalo åtog sig att vara vid sågen och ta emot. Ca 50 personer ställde upp och körde stockar och annat virke för bygget.

Man beslöt också att varannan kollekt skulle tillfalla bönehusföreningen.

10.4.1931. Ritningarna till nybygget gicks igenom. Man frångick att bygga huset i vinkel och istället göra det i en viss längd och bredd samt en serveringslokal.

13.4. skulle det bli körtalko för sand till stenfoten. Alla karlar skulle delta i körningen. Ester Österback och Edit Möllerström skulle sköta serveringen. Till sandkörningen kom det 15 karlar med hästar.

Vid styrelsemötet 4.4.1933 beslöts att ett symöte skulle hållas efter påskhelgen om man kunde komma över än.

Som underlag för texten om Karolinehem har jag använt det material som finns i *Släkten Österbacks samling* i Malax hembygdsarkiv. Det är protokoll (möjligen är det koncept till protokoll för alla år skrivna med blyerts) som fördes vid styrelsens möten där Johannes Österback var sekreterare. De omfattar tiden 1924–1936.

Handlingar från den fortsatta verksamheten finns inte i hembygdsarkivet.

Inga Österblad

Järnåldersleden vandrades 28 maj

"Jag genomförde guidningen med en grupp på 14 personer vid Järnåldersleden igår. Jag tror deltagarna var glada och nöjda med allt när vi kom till slutet av stigen. :-)

Att jag sedan hade skrivit att guidningen skulle vara gratis, men att vi gärna tog emot frivilliga bidrag till vår verksamhet löste sig också till det bästa, vi fick totalt 49 € av dessa 14 personer!

En lyckad kväll, med massor av mygg, men inga fästingar eller ormar vad jag såg."

Nina Falk (från mejl)

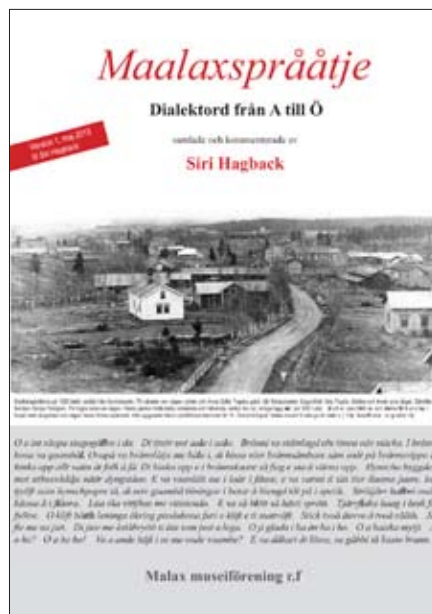
Många **nyheter** på hemsidan!

Om du har tillgång till dator och Internet ska du inte missa vår hemsida (adress nedan) där många intressanta saker presenteras. Här ett plock. Under rubriken **Dokument ur vårt arkiv** hittar du följande intressanta artiklar och sammanställningar:

- By Årdning 1820–(1888)
- Dokument om markbyte i Ytterbyn år 1855
- Geografisk beskrivning av Malax socken 1734
- Historik över Malax kommuns spannmålslånemagasin
- Sockenmagasinet – en bildsvit
- Stängselstadgar för Malax (1907)
- Minnen från Malax – Artiklar ur Vasabladet 1894
- *Maalaxsprååtje* – Dialektord från A till Ö

Många av texterna är rikligt illustrerade. De är sammanställda för hemsidan av **Håkan Genberg, Siri Hagback** och **Göran Strömfors**. Det senaste inlägget, om *Maalaxsprååtje*, är en diger dialektordlista som Siri samlat under årtionden. Håkan har sorterat orden, datakunnig som han är. Här ser vi gärna att Malaxborna är aktiva och meddelar till Siri Hagback gamla dialektord som saknas och vad de betyder på

högsvenska. En ny version av ordlistan publiceras då tillräckligt många nya ord inkommit.

Ordlistan omfattar 91 sidor i A4-format.

Månadsbilderna för Brinkens museum och Kvarkens båtmuseum är också uppskattade och lärrika, likaså de bilder om växter och miljö som presenteras från **Brinkens museiträdgård**. Månadsbilder och -texter har **Bror Antus, Håkan Genberg, Siri Hagback, Kerstin Hägen, Göran Strömfors** och **Inga Österblad** gjort.

Nytt för i år är att också **verksamhetsberättelsen** nu finns på hemsidan, som sköts av **Karin Malmsten-Rivieccio** och **Nina Falk**.

Månadsbilderna är 1–2 A4-sidor per månad.

Köp våra böcker!!

- Övabyji i Malax runt 1950* 30 euro
- Båtbyggarna Marander* 10 euro
- Amerika! – Emigration 1900* 10 e
- Glimtar ur en bygdemans liv* 20 euro
- Kust- och älvfiske* 10 euro
- Bilder från det förflutna* 10 euro
- Malax 1914* 5 euro
- Malaxbygden* (med 2 kartor) 30 e
- Minnen från Malax* 5 euro
- Lät solä skin, lät sånna blås* 15 e
- Fattiggården i Malax* 8 euro
- Som det grymmaste krig* 5 euro
- En livsvägs krok* 5 euro
- Storsjön* 5 euro
- Öjna* 8 euro
- Daniel Kiöping-släktverket*
- Maria-delen 40 euro, övriga delar till specialpris!
- Vykort** 0,50 euro /st

Kontakta **Gunnel Smulter** 050 5276595
Mera bokinfo på hemsidan.

Besök våra sommarevenemang!

- Båtens dag** 15 juni kl 13
- Hembygdsdagen** 14 juli kl 13
- Blommornas dag** 11 augusti kl 13
- Europas byggnadsarvsdag**
- hålls vid Malakta**
- 8 sept. kl 13**

Besök vår hemsida!

<http://museum.malax.fi/index.html>
Miss inte månadens bilder, Brinkens trädgård, Dokument ur vårt arkiv samt Dialektordboken på hemsidan!

MALAX MUSEIFÖRENING rf

Ta kontakt!

Närmare uppgifter om medlemskap, talkoarbeten, donationer m.m. ger styrelsemedlemmarna 2013:

- Gustav Smulter (**ordf.**) 0500-362378
- Vidar Björknäs 365 1297
- Nina Falk (**vice ordf.**) 050 3003234
- Britt-Helen Flemming (**kassör**) 365 4572,
- Siri Hagback 365 4344
- Gunnel Smulter (**sekr.**) 050 5276595
- Göran Strömfors (**båtmusei. sekr.**) 050 5769475
- Nils Sund 365 4152
- Inga Österblad 050 5695639
- Gunvor Brokvist (adjungerad) 365 4152
- Kerstin Hägen (adjungerad) 0505608573
- Leif Finnäs 050 5252513

Vid museernas öppethållning:

- Brinkens museum (06) 365 1913
- Kvarkens båtmuseum (06) 365 1933
- <http://museum.malax.fi/index.html>

Bli medlem i museiföreningen! Kontakta någon i styrelsen om du vill bli medlem (8 euro/år). Värva dig själv samt två andra personer som nya medlemmar – då får du gratis böcker och vykort till ett värde av 12 euro! Förutom *Vällingklockan* även tidningen *Hembygden*. **Välkommen!**

Vällingklockan. Juni 2013.

Redaktion: Leif Finnäs, Gunnel Smulter och Göran Strömfors (även layout och nutida bilder om ej annat nämns). Bilder: Malax museiförenings bildarkiv.